FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F. G. JACOBS

fremsat den 8. april 1992 *

Hr. afdelingsformand,
De herrer dommere,

1. Nærværende sager er forelagt Domstolen af Cour du travail de Liège (Arbejdsretten i Liège), Belgien, i medfør af EØF-traktatens artikel 177. Den forelæggende ret anmoder om oplysninger om rækkevidden af artikel 12 og 46 i forordning (EØF) nr. 1408/71 (som affattet ved forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2.6.1983, EFT L 230, s. 6), der omhandler anvendelsen af sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet. Spørgsmålene, som er enslydende i begge sager, er således affattet:

»1) Når der tilkendes en pension (her fuld pension) alene i henhold til belgisk lovgivning, finder samtlige bestemmelser i artikel 46, herunder stk. 3, i forordning (EØF) nr. 1408/71 da anvendelse ved afgørelsen af, om pensionen kan sammenlægges med en pension tilkendt af en anden medlemsstat, in casu Italien? Gælder den praksis, der hviler på Petroni-dommen og tilsvarende senere domme, stadig?

2) Skal der anvendes samme regel, når der ikke er tale om en alderspension beregnet på grundlag af tilbagelagte forsikringsperioder og hermed ligestillede perioder, men om en invalidepension, der udbetales af Fonds national de retraite des ouvriers mineurs [pensionskassen for minearbejdere], og som er ens for alle, bortset fra forskelle beroende på familiemæssig status?

3) Kan den omstændighed, at artikel 12, stk. 2, andet punktum, i forordning (EØF) nr. 1408/71 udelukker anvendelse af en national antikumulationsregel, hvorefter ydelser, der er fastsat alene som følge af forsikringsperioder tilbagelagt i den pågældende medlemsstat, nedsættes på grundlag af de ydelser af samme art, der oppebæres i en anden medlemsstat, føre til, at de nationale ydelser nedsættes i henhold til artikel 46, stk. 3, i forordning (EØF) nr. 1408/71, såfremt det ikke var nødvendigt at foretage sammenlægning af forsikringsperioder for at erhverve ret til ydelserne i denne stat, og forordningens artikel 12, stk. 2, andet punktum, alene har til virkning, at der opretholdes en ret, der alene er erhvervet efter national lovgivning?«

Faktiske omstændigheder

2. Forelæggelsesdommene indeholder ikke nærmere oplysninger om de omstændighe-

* Originalsprog: engelsk.

der, der ligger til grund for de to sager, men det fremgår af den forelæggende domstols sagsakter, at de er følgende.

3. Di Crescenzo, som er italiensk statsborger, har arbejdet som minearbejder i Belgien i 27 år. Han var tidligere lønmodtager i Italien i næsten fem år. Han begyndte den 1. april 1975 at modtage fuld alderspension fra Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS), som var den kompetente belgiske institution på området. Den 1. juli 1980 fik han desuden tildelt en italiensk alderspension. Den kompetente belgiske institution fandt, at der som følge af de belgiske antikumulationsbestemmelser måtte tages højde for Di Crescenzo's italienske pension, hvorefter den ved en afgørelse af 17. maj 1985 nedsatte hans belgiske pension, regnet fra den 1. juli 1980. Di Creszenco mente ikke, at de belgiske antikumulationsbestemmelser gjaldt for statsborgere fra andre medlemsstater og indankede derfor afgørelsen for Tribunal du travail de Liège, der gav ham medhold i, at han var berettiget til fuld pension i henhold til belgisk lovgivning.

4. Den kompetente belgiske institution (Office national des pensions, »ONP«, som efterfulgte ONPTS) accepterede, efter at Tribunal du travail havde truffet sin afgørelse, at Di Crescenzo for perioden fra den 1. juli 1980 til den 31. december 1980 var berettiget til fuld pension, men fandt, at hans pension som følge af de nye belgiske antikumulationsbestemmelser, der var blevet vedtaget ved lov af 10. februar 1981, skulle nedsættes med virkning fra den 1. januar 1981, hvor denne lov trådte i kraft. Den kompetente belgiske institution appellerede til Cour du travail for at få fastslået, at Di Crescenzo ikke havde ret til fuld pension efter den 31. december 1980. Den kompetente institution gjorde over for Cour du travail gældende, at appelindstævnte fra den 1. januar 1981 havde ret til:

a) enten en pension, der udelukkende var beregnet efter belgisk lovgivning, herunder de belgiske antikumulationsregler

b) eller en pension, der var beregnet i henhold til artikel 46 i forordning nr. 1408/71, inklusive under hensyn til begrænsningen i denne artikels stk. 3

afhængig af, hvilken af disse pensioner der var den højeste. Cour du travail besluttede at forelægge Domstolen dette spørgsmål, eftersom Di Crescenzo gjorde gældende, at artikel 46, stk. 3, ikke kunne anvendes i hans tilfælde.

5. Angela Casagrande er også italiensk statsborger. Hendes nu afdøde ægtefælle, Romeo Barel, havde først arbejdet som lønmodtager i Italien i 14 år og dernæst som minearbejder i Belgien i 21 år. Han fik den 1. maj 1968 tilkendt en belgisk alderspension. Han døde den 16. januar 1983. Den 30. september 1983 underrettede ONPTS, den kompetente belgiske institution, Casagrande om, at der var truffet en foreløbig afgørelse om at tilkende hende en efterladtepension, der var baseret på hendes mands samlede beskæftigelsesforløb, herunder også den periode, hvor han havde arbejdet i Italien. I den endelige afgørelse, der blev truffet den 12. oktober 1984, anvendte den kompetente belgiske institution imidlertid de belgiske antikumulations-

regler og nedsatte Casagrande's pension, regnet fra den 1. februar 1983, med den begrundelse, at hun også modtog en efterladtepension fra den kompetente italienske institution for den periode, hvor hendes mand havde arbejdet i Italien. Casagrande fik den 21. februar 1985 meddelelse fra Caisse nationale des pensions de retraite et de survie om, at hendes belgiske efterladtepension ville blive nedsat yderligere som følge af en forhøjelse af hendes italienske efterladtepension.

6. Casagrande mente, at hun fra den 1. februar 1983 havde ret til en fuld belgisk efterladtepension og indankede derfor afgørelsen for Tribunal du travail de Liège, idet hun gjorde gældende, at de belgiske antikumulationsregler ikke gjaldt for statsborgere fra andre medlemsstater. Hun fik medhold i sagen, idet Tribunal du travail fastslog, at hun var berettiget til fuld pension med virkning den fra 1. februar 1983 uden noget fradrag på grund af den efterladtepension, som hun modtog fra en anden medlemsstat. Den kompetente belgiske institution (som herefter var ONP) appellerede til Cour du travail, idet den gjorde gældende, at Casagrande's pension skulle beregnes på samme måde som Di Crescenzo's.

Den forelæggende rets første og tredje spørgsmål

7. Det grundlæggende spørgsmål i begge sager er således, hvilke beføjelser de belgiske myndigheder har til at tage ydelser, der oppebæres i andre medlemsstater, i betragtning, når de skal beregne de beløb, de pensionsberettigede kan kræve. Svaret på dette spørgsmål afhænger af rækkevidden af artikel 12, stk. 2, og artikel 46 i forordning nr. 1408/71. Di Crescenzo og Casagrande gør med hjemmel i artikel 12, stk. 2, andet punktum, gældende, at de belgiske antikumulationsregler ikke gælder for dem. Det synes ganske vist at fremgå af denne bestemmelse, at den i artikel 46, stk. 3, fastsatte begrænsning finder anvendelse på Di Crescenzo's og Casagrande's pensionskrav, men de mener ikke, at denne bestemmelse kan medføre en nedsættelse af de pensioner, de har ret til som følge af beskæftigelsesperioder, der er tilbagelagt i en enkelt medlemsstat.

8. Artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 har følgende ordlyd:

»Indeholder en medlemsstats lovgivning bestemmelser om, at en ydelse skal nedsættes, stilles i bero eller bortfalde, når modtageren samtidig får udbetalt andre sociale ydelser eller har andre indtægter, finder disse bestemmelser tillige anvendelse, selv om det drejer sig om ydelser, som den pågældende har opnået i henhold til en anden medlemsstats lovgivning, eller om indtægter, han har modtaget på en anden medlemsstats område. Denne regel finder dog ikke anvendelse, såfremt den pågældende modtager ydelser af samme art ved invaliditet, alderdom, dødsfald (pensioner) eller erhvervssygdom, der fastsættes af institutionerne i to eller flere medlemsstater i overensstemmelse med artikel 46, 50 og 51 eller artikel 60, stk. 1, litra b).«

9. Artikel 46 indgår i afsnit III, kapitel 3, i forordning nr. 1408/71. Kapitel 3 omhandler i henhold til artikel 44, stk. 1, retten til ydelser ved alderdom og dødsfald (pensioner) for arbejdstagere og selvstændige erhvervsdri-

vende, eller deres efterladte, som har været omfattet af lovgivningen i to eller flere medlemsstater. Artikel 46, stk. 1, 2 og 3, lyder som følger:

»*Ydelsernes fastsættelse*

1. Den kompetente institution i enhver medlemsstat, af hvis lovgivning arbejdstageren eller den selvstændige erhvervsdrivende har været omfattet, skal, for så vidt de i nævnte lovgivning foreskrevne betingelser for erhvervelse af ret til ydelser er opfyldt, uden at bestemmelserne i artikel 45 og/eller artikel 40, stk. 3, behøver at bringes i anvendelse, fastsætte ydelsens størrelse i overensstemmelse med reglerne i den for institutionen gældende lovgivning og på grundlag af den samlede længde af de forsikrings- eller bopælsperioder, der skal tages i betragtning i henhold til den pågældende lovgivning.

Den nævnte institution skal tillige foretage en beregning af de ydelsesbeløb, man ville have fået ved anvendelsen af de i stk. 2, litra a) og b), fastsatte regler. Kun det højeste ydelsesbeløb skal tages i betragtning.

2. Den kompetente institution i enhver medlemsstat, af hvis lovgivning arbejdstageren eller den selvstændige erhvervsdrivende har været omfattet, anvender følgende regler, såfremt de foreskrevne betingelser for erhvervelse af ret til ydelser kun opfyldes ved anvendelse af bestemmelserne i artikel 45 og/eller artikel 40, stk. 3:

a) Institutionen beregner det teoretiske beløb for den ydelse, som den pågældende ville kunne gøre krav på, hvis samtlige forsikrings- og bopælsperioder, der er tilbagelagt i de medlemsstater, af hvis lovgivning arbejdstageren eller den selvstændige erhvervsdrivende har været omfattet, havde været tilbagelagt i den omhandlede stat og efter den lovgivning, der gælder for den pågældende institution på det tidspunkt, da ydelsen skal fastsættes; såfremt ydelsens beløb efter nævnte lovgivning er uafhængig af længden af de tilbagelagte perioder, anses dette beløb for det i nærværende litra omhandlede teoretiske beløb.

b) Institutionen fastsætter derefter det faktiske beløb for ydelsen på grundlag af det i litra a) nævnte teoretiske beløb efter forholdet mellem længden af de forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter den for institutionen gældende lovgivning forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og den samlede længde af de forsikrings- og bopælsperioder, der er tilbagelagt efter lovgivningen i alle de implicerede medlemsstater forud for forsikringsbegivenhedens indtræden.

c) Såfremt den samlede længde af de forsikrings- og bopælsperioder, der er tilbagelagt efter lovgivningen i samtlige berørte stater forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, overstiger den længste forsikringstid, der efter en af de pågældende staters lovgivning kræves tilbagelagt for opnåelse af en fuld ydelse, skal den kompetente institution i nævnte stat ved anvendelsen af bestemmelserne i dette stykke tage denne længste forsikringstid i betragtning i stedet for den samlede længde af de nævnte perioder; denne beregningsmetode kan ikke medføre pligt for den pågældende institution til at udrede en højere ydelse end den fulde ydelse, der er hjemlet i den for denne institution gældende lovgivning.

d) ...

3. Med det højeste af de i medfør af stk. 2, litra a), beregnede teoretiske ydelsesbeløb som øvre grænse har den pågældende ret til summen af de efter reglerne i stk. 1 og 2 beregnede ydelser.

For så vidt det i foregående afsnit omhandlede beløb overskrides, skal hver institution, som anvender stk. 1, regulere sin ydelse med et beløb svarende til forholdet mellem den omhandlede ydelses beløb og summen af de i henhold til bestemmelserne i stk. 1 fastsatte ydelser.«

10. Den politik, der ligger til grund for afsnit III, kapitel 3, i forordning nr. 1408/71, beskrives i syvende og ottende betragtning i præamblen (EFT 1971 II, s. 366) på følgende måde:

»De koordinationsregler, der er fastsat med henblik på gennemførelse af traktatens artikel 51, skal gøre det muligt for arbejdstagere, der flytter inden for Fællesskabet, at bevare de rettigheder og fordele, de har erhvervet, uden at reglerne fører til uberettigede dobbeltydelser; for så vidt angår ydelser ved invaliditet, alderdom og dødsfald (pensioner), skal de pågældende kunne gøre krav på samtlige ydelser, de har erhvervet ret til i de enkelte medlemsstater; for at undgå at der, navnlig som følge af sammenfald af forsikringsperioder og dermed ligestillede perioder, uberettiget opnås dobbeltydelser, er det dog nødvendigt som maksimum at fastsætte det højeste ydelsesbeløb, som en af de nævnte stater ville være forpligtet til at udbetale, såfremt arbejdstageren [eller den selvstændige erhvervsdrivende] havde tilbagelagt sin samlede beskæftigelsestid dér.«

11. Denne politik afspejles i artikel 46, herunder navnlig stk. 3, i forordning nr. 1408/71, hvori der fastsættes en øvre grænse for det beløb, en person kan modtage i ydelse. Den øvre grænse skulle svare til det beløb, som den sikrede ville have ret til, såfremt samtlige forsikrings- eller bopælsperioder, som den pågældende har tilbagelagt under medlemsstaternes lovgivning, var tilbagelagt i en enkelt medlemsstat. I den forbindelse skulle den medlemsstat tages i betragtning, hvis lovgivning giver ret til de højeste ydelser.

12. Det viste sig dog hurtigt, at artikel 46 i stedet for at begunstige den vandrende arbejdstager i visse tilfælde kunne føre til en nedsættelse af den ydelse, som han ville have været berettiget til i henhold til den nationale lovgivning alene. I sag 24/75, Petroni (Sml. 1975, s. 1149, præmis 13), erklærede Domstolen følgende: »Målet for artikel 48 til 51 ville ikke blive nået, hvis arbejdstagerne, fordi de udøver deres ret til fri bevægelighed skulle miste socialsikringsrettigheder, som de under alle omstændigheder har erhvervet ifølge lovgivningen i en enkelt medlemsstat.« Domstolen fastslog i dommens præmis 22 følgende: »Det må følgelig konkluderes, at artikel 46, stk. 3, er uforenelig med traktatens artikel 51, i det omfang bestemmelsen foreskriver, at ved sammenlægning af to ydelser, opnået i forskellige medlemsstater, skal det ydelsesbeløb, hvortil der er erhvervet ret udelukkende i medfør af national ret, nedsættes.«

13. Domstolen fastslog i sag 22/77, Mura (Sml. 1977, s. 1699), at når artikel 46, stk. 3, ikke kunne anvendes, fordi det ville medføre en nedsættelse af det beløb, der kunne ydes i henhold til den nationale lovgivning alene, kunne artikel 12, stk. 2, andet punktum, hel-

ler ikke anvendes. Domstolen bemærkede i dommens præmis 14 og 15 således følgende:

»Kan dette punktum ikke anvendes, er det det første punktum, som finder anvendelse, hvilket medfører, at det er den nationale lovgivnings bestemmelser om, hvorvidt ydelser kan nedsættes, stilles i bero eller bortfalde, der finder anvendelse på modtageren.

Det fremgår imidlertid af artikel 46, stk. 1, at såfremt den udelukkende anvendelse af de nationale bestemmelser om rettens erhvervelse og beregning af ydelsen er mindre gunstig for arbejdstageren end anvendelsen af reglerne om sammenlægning og forholdsmæssig beregning, skal disse sidstnævnte finde anvendelse.«

Domstolen konkluderede derfor følgende:

»Oppebærer en arbejdstager pension udelukkende i henhold til national lovgivning, er forordning nr. 1408/71 ikke til hinder for, at den nationale lovgivning i sin helhed finder anvendelse på ham, herunder de nationale regler om forbud mod dobbeltydelser, idet det dog er en betingelse, at viser den nationale lovgivning sig at være mindre gunstig for arbejdstageren end ordningen med sammenlægning og forholdsmæssig beregning, skal denne sidste anvendes som foreskrevet i artikel 46, stk. 1, i forordning nr. 1408/71.«

Domstolen tilføjede i sag 238/81, Van der Bunt-Craig (Sml. 1983, s. 1385, præmis 15), at når artikel 46 i forordning nr. 1408/71 finder anvendelse, »skal artikel 46, stk. 3, der, som nærmere fastlagt i artiklens stk. 1 og 2, tilsigter at begrænse kumulation af de ydelser, der kan kræves, finde anvendelse i stedet for de i den nationale lovgivning indeholdte antikumulationsbestemmelser«.

14. I sag C-108/89, Pian (Sml. 1990 I, s. 1599, præmis 8, 9 og 10), har Domstolen sammenfattet sin praksis på følgende måde:

»Når arbejdstageren oppebærer en pension alene i henhold til national lovgivning, er bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 ikke til hinder for, at den nationale lovgivning, herunder nationale antikumulationsregler, fuldt ud finder anvendelse på ham.

Det skal imidlertid bemærkes ... at såfremt anvendelsen af national lovgivning er mindre fordelagtig for arbejdstageren end anvendelsen af artikel 46 i forordning nr. 1408/71, er det bestemmelserne i denne artikel, der skal anvendes ...

Med henblik på afgørelsen af den forelagte tvist påhviler det den nationale domstol at foretage en sammenligning mellem de ydelser, der skal udbetales i medfør af national lovgivning, herunder dennes antikumulationsregler, og de ydelser, der skal udbetales i medfør af artikel 46 i forordning nr. 1408/71, herunder den i artikel 46, stk. 3, indeholdte antikumulationsregel.«

Domstolen har for nylig bekræftet disse principper i sin dom af 18. februar 1992 (sag C-5/91, Di Prinzio, Sml. I, s. 897).

15. Petroni-dommen er efter min opfattelse oprindelsen til denne praksis. Domstolen har i sag C-199/88, Cabras (Sml. 1990 I, s. 1023, præmis 23-27), bemærket følgende:

»Formålet med traktatens artikel 51 er at ophæve de ulemper, som vandrende arbejdstagere udsættes for, fordi de har erhvervet deres socialsikringsrettigheder i henhold til forskellige nationale lovgivninger.

Dette formål kan ikke virkeliggøres, hvis vandrende arbejdstagere, fordi de udnytter princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed, mister socialsikringsrettigheder, som de under alle omstændigheder har erhvervet ifølge én medlemsstats lovgivning, eller stilles ringere i forhold til den situation, som de ville have befundet sig i, hvis de udelukkende havde været beskæftiget i én medlemsstat.

Følgelig finder ordningen efter artikel 46 i forordning nr. 1408/71, som det fremgår af Domstolens praksis, kun anvendelse på en vandrende arbejdstager, såfremt bestemmelsen ikke fører til, at arbejdstageren mister en del af den ret, han har alene i henhold til én medlemsstats lovgivning, eller afskærer ham fra mindst at oppebære den mest fordelagtige fulde ydelse, han har ret til alene ifølge denne lovgivning.

Fællesskabsreglerne kan således kun anvendes, såfremt de er mindst lige så fordelagtige for den vandrende arbejdstager, som hvis alene den nationale lovgivning, herunder antikumulationsreglerne, anvendes fuldt ud.

I så fald skal fællesskabsreglerne imidlertid anvendes fuldt ud. De begrænsninger, som eventuelt herved pålægges de vandrende arbejdstagere, må accepteres, idet de så er modstykket til de socialsikringsfordele, som arbejdstagerne opnår i henhold til disse regler, og som de ellers ikke ville få adgang til.«

Hvis der var truffet en anden afgørelse i Petroni-sagen, ville de nationale myndigheder således have været nødt til at anvende reglerne i artikel 46, selv om det ville føre til, at den pågældende mistede en del af den ret, han har erhvervet alene i henhold til lovgivningen i en enkelt medlemsstat.

16. Den nationale domstol synes at have skønnet, at Petroni-dommen var vanskeligt forenelig med Domstolens senere dom i sag 323/86, Collini (Sml. 1987, s. 5489), hvorefter artikel 46 finder anvendelse i sin helhed, herunder stk. 3. Domstolen fastslog i Collini-dommen (præmis 13) følgende:

»Antikumulationsreglen i artikel 46, stk. 3, finder anvendelse i alle tilfælde, hvor summen af ydelserne, der beregnes ifølge bestemmelserne i samme artikels stk. 1 og 2, overskrider den øvre grænse, som udgøres af det højeste af de teoretiske pensionsbeløb, selv om overskridelsen af denne grænse ikke skyldes sammenfald af forsikringsperioder.«

Domstolen fastslog endvidere (præmis 18), at:

»Når kun en enkelt institution udbetaler en selvstændig ydelse i henhold til artikel 46,

stk. 1, skal alene denne institution nedsætte sin ydelse i henhold til artikel 46, stk. 3, andet afsnit, og nedsættelsen skal foretages således, at ydelsen nedsættes med hele det beløb, hvormed summen af ydelserne, beregnet i henhold til stk. 1 og 2, overskrider det maksimum, der fremgår af stk. 3, første afsnit«.

Det kom frem på retsmødet, at den kompetente institution på grundlag af det andet punkt, som Domstolen tog stilling til i Collini-sagen, efter at have appelleret sagerne til den nationale domstol havde foretaget en ny beregning af ydelserne til Di Crescenzo og Casagrande.

17. Domstolens dom i Collini-sagen skal efter min opfattelse ikke ses som en fravigelse af princippet i Petroni-dommen. Artikel 46, stk. 3, var ifølge dette princip kun uforenelig med traktatens artikel 51 i det omfang, denne bestemmelse medførte en nedsættelse af en ydelse, som var tildelt udelukkende i medfør af national ret. Dette var ikke tilfældet i Collini-sagen, hvor den nationale lovgivning, herunder antikumulationsbestemmelserne, som påpeget af generaladvokat Da Cruz Vilaça (s. 5497 og s. 5502), viste sig at være mindre fordelagtig end anvendelsen af artikel 46, herunder stk. 3. Princippet i Petroni-dommen kunne således ikke anvendes.

18. Jeg mener derfor, at den forelæggende rets første og tredje spørgsmål bør besvares i overensstemmelse med Domstolens dom i Pian-sagen. De belgiske myndigheder skal således beregne det beløb, som de pågældende har ret til ifølge belgisk lovgivning, herunder de belgiske antikumulationsregler. De skal herefter beregne det beløb, som de pågældende kan kræve i henhold til artikel 46 i forordning nr. 1408/71. De har ret til det højeste af de to beløb. Det skal, som Domstolen har understreget i de forenede sager 116/80, 117/80, 119/80, 120/80 og 121/80, Celestre m.fl. (Sml. 1981, s. 1737, præmis 12), og i sag 58/84, Romano (Sml. 1985, s. 1679, præmis 12 og 13), tilføjes, at den kompetente institution ved beregningen af det beløb, der omhandles i artikel 46, stk. 1, skal se bort fra enhver ydelse, som den pågældende har modtaget i henhold til lovgivningen i en anden medlemsstat. Den kompetente institution skal dog ved beregningen af den pågældendes rettigheder i henhold til hele artikel 46 anvende den øvre grænse, der fastlægges i artikel 46, stk. 3.

19. Di Crescenzo og Casagrande gør gældende, at artikel 46, stk. 3, ikke finder anvendelse på dem, eftersom de ikke havde behov for at benytte den ordning med sammenlægning af forsikringsperioder, der foreskrives i forordning nr. 1408/71. De støtter dette argument på Domstolens dom i sag 32/77, Giuliani (Sml. 1977, s. 1857), der omhandlede en tvist vedrørende den måde, hvorpå de tyske myndigheder havde beregnet invalidepensionen til en italiensk statsborger, der boede i Italien, og som først havde arbejdet i Italien og dernæst i Tyskland. Den pågældende opfyldte betingelserne for pensionsret ifølge tysk lovgivning, men pensionen kunne ifølge tysk lovgivning ikke komme til udbe-

taling, så længe han var bosat i udlandet. De tyske myndigheder havde derfor beregnet hans rettigheder i henhold til artikel 46, herunder stk. 3, i forordning nr. 1408/71. Den pågældende gjorde gældende, at hans rettigheder skulle have været beregnet udelukkende på grundlag af tysk lovgivning, der ville have været gunstigere for ham, og at de tyske myndigheder i henhold til artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 ikke havde ret til at nægte at udbetale pensionen med den begrundelse, at han var bosat i en anden medlemsstat.

20. Domstolen fastslog, at artikel 46, stk. 3, i forordning nr. 1408/71 kun finder anvendelse i tilfælde, hvor ordningen med sammenlægning af forsikringsperioder må anvendes, for at der kan erhverves ret til ydelser. Domstolen udtalte, at ophævelsen af bopælsbestemmelser i medfør af artikel 10 i forordning nr. 1408/71 ikke bevirkede, at artikel 46, stk. 3, i samme forordning finder anvendelse, idet en sådan ophævelse ikke har indflydelse på erhvervelse af ret til ydelse.

21. Det forekommer mig i betragtning af de særlige omstændigheder i Giuliani-sagen og Domstolens senere praksis indlysende, at det i denne dom ganske enkelt fastslås, at medlemsstaternes kompetente institutioner ikke har ret til at tilbageholde ydelser, der falder ind under artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, og som ellers skulle udbetales i henhold til national lovgivning, blot med den begrundelse, at pensionsansøgeren er bosat i en anden medlemsstat. Eftersom ydelsen i sådanne tilfælde anses for at blive betalt på grundlag af national lovgivning alene, kan der ikke blive tale om at anvende artikel 46 i forordning nr. 1408/71 eller den grænse, der er fastsat i samme artikels stk. 3. Situationen er i de foreliggende sager en anden. Artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 er ikke relevant, eftersom Di Crescenzo og Casagrande begge er bosat i Belgien. Det spørgsmål, som den forelæggende ret skal afgøre, er, om og i givet fald i hvilket omfang de belgiske myndigheder har beføjelse til at tage den pension, de pensionssøgende modtager fra de italienske myndigheder, i betragtning. Svaret på dette spørgsmål må efter min opfattelse være det samme som i Domstolens dom i Pian-sagen.

Den forelæggende domstols andet spørgsmål

22. Hvad angår den forelæggende domstols andet spørgsmål var alle parter under retsmødet, og efter min opfattelse med rette, enige om, at Domstolen ikke har behov for at besvare dette. Det fremgår af sagsakterne, at hovedsagerne ikke vedrører invalidepensioner, der udbetales af Fonds national des ouvriers mineurs. Kommissionen henviser i sine skriftlige bemærkninger til det andet spørgsmål ganske enkelt til præmis 11 i ovennævnte Collini-dom, hvor Domstolen gav begrundelsen for den konklusion, den kom til i præmis 13, og som er gengivet i

punkt 16 i dette forslag til afgørelse. Di Crescenzo og Casagrande har ikke kommenteret den forelæggende domstols andet spørgsmål, mens ONP, der som den eneste nationale institution har fremsat bemærkninger hertil, ikke finder, at den har kompetence til at kommentere de forhold, der omhandles heri. Jeg finder under disse omstændigheder ikke, at der er grund til at besvare det andet spørgsmål.

Forslag til afgørelse

23. Jeg vil derfor foreslå Domstolen, at de spørgsmål, der er forelagt i disse sager, besvares således:

»Såfremt en arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende eller dennes efterladte oppebærer en pension alene i henhold til den nationale lovgivning i én medlemsstat og samtidig modtager pension i henhold til lovgivningen i en anden medlemsstat, er forordning nr. 1408/71 ikke til hinder for, at lovgivningen i den førstnævnte medlemsstat, herunder enhver antikumulationsregel, anvendes i sin helhed på den pågældende, medmindre han herved stilles mindre gunstigt, end hvis reglerne i artikel 46 i forordning nr. 1408/71, herunder den øvre grænse, der er fastsat i denne artikels stk. 3, var blevet anvendt. Er det tilfældet, skal artikel 46 anvendes i sin helhed uden hensyn til nogen national antikumulationsregel.«